

prevenim dro

Butlletí semestral d'informació sobre **prevenció de drogodependències** a Catalunya

Número 10 - primer semestre 2004

En aquest número...

Editorial

2

Els canvis en la política de drogodependències de la Generalitat i de l'Estat.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que revisa una possible estratègia de prevenció per a fumadors adolescents basada en la reducció del consum de cigarretes.

Materials

3

"BPD": per treballar l'alcohol, el tabac i les pastilles a l'ESO (proposta didàctica). "Fum?": per informar els pares i generar consciència crítica sobre el tabac (llibret). "Tu hígado y las hepatitis": informació per a consumidors de drogues (còmic).

En pràctica

4

Recomanacions d'en Carles Sedó per treballar amb joves que -ara- no prenen drogues.

L'opinió

4

Joan Ramon Villalbí, expert en salut pública i destacat activista del moviment de prevenció i control del tabaquisme, director de la Divisió d'Estratègia i Sistemes d'Informació de l'Agència de Salut Pública de Barcelona, parla sobre la manera de complementar les polítiques de control de l'oferta i de control de la demanda en relació al tabaquisme.

Finestra oberta

5

Descripció de *Drogues? Educar per prevenir!*, una exposició adreçada als pares i mares amb fills de sis a catorze anys, per estimular la reflexió sobre la manera d'educar els fills i evitar que tinguin problemes amb les drogues.

Navegant

5

Comentaris i suggeriments per navegar per la Cochrane Library Plus una de les fonts més prestigioses per accedir als resultats de la revisió sistemàtica de la literatura sobre intervencions en l'àmbit de la salut.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogodependències.

Des de l'ICASS

6

Comentaris al voltant del Programa de Formació per al personal del Sistema Català de Serveis Socials.

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut
Organ Tècnic de Drogodependències

Els canvis en la composició dels governs de la Generalitat de Catalunya i de l'Estat han començat a provocar transformacions que segurament repercutiran en el dia a dia dels programes de prevenció de les drogodependències. D'una banda, s'ha anunciat que la coordinació de la política de drogodependències de la Generalitat es durà a terme des de la Direcció General de Salut Pública del Departament de Salut. Alhora, la Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas torna al Ministeri de Sanitat i Consum, després de 10 anys depenent del Ministeri de l'Interior. Aquests canvis d'organització poden expressar –si més no, així ho volem creure– la voluntat dels governs català i espanyol per avançar en la normalització de les intervencions preventives i assistencials en matèria de drogodependències en el context de les polítiques de Salut Pública. Tan de bo aquests canvis polítics i administratius es tradueixin en un increment dels recursos disponibles i en una millora de l'efectivitat i de l'eficiència dels programes de prevenció de les drogodependències que es porten a terme a casa nostra.

Cop d'ull a la recerca

Prevenició indicada: què podem fer amb els adolescents fumadors?

Hi ha proves que els programes de prevenció de les drogodependències adreçats a adolescents de la població general poden evitar o retardar l'inici del consum de tabac, alcohol i, probablement, drogues il·legals.

Es tracta de programes preventius *universals*, sovint desenvolupats a l'escola, que s'adrecen a persones que encara no han mantingut cap contacte amb el tabac o que no s'han iniciat en el seu consum regular. Aquestes intervencions preventives, però, no són suficients, atès que un nombre important d'adolescents fumen regularment. Els resultats de l'Enquesta Escolar sobre Drogues de l'any 2002 indiquen que el 28,8% dels escolars espanyols de 14 a 18 anys han fumat durant el darrer mes i que el 83,4% dels escolars fumadors s'han plantejat ja la necessitat de deixar de fumar.

L'elevada prevalença de l'ús de tabac entre els escolars aconsella desenvolupar també programes de prevenció que s'adrecin específicament al subgrup d'adolescents fumadors. En l'article que comentem en aquesta secció (Moolchan, Aung i Henningfield, 2002) es revisa un possible abordatge dels fumadors adolescents basat en la reducció del consum de cigarretes.

Diversos estudis han mostrat que el tractament del tabaquisme a l'adolescència té una menor efectivitat que en la població adulta, degut a les dificultats per accedir als fumadors adolescents, a l'elevat nombre de subjectes que abandonen el tractament i a les baixes taxes de cessació

obtingudes. Els adolescents mostren poca motivació per abandonar totalment el tabac i, com que generalment no han intentat mai deixar de fumar, no disposen de les habilitats i l'experiència que proporcionen les recaigudes a l'hora d'aconseguir una abstinència prolongada. Malgrat que hi ha proves que els adolescents arriben a dependre del tabac fumant relativament poques cigarretes, alhora la probabilitat que un adolescent deixi de fumar espontàniament és més elevada si el seu consum es baix. A més, el fet de mantenir un baix consum de tabac es podria traduir també en un menor risc de morbiditat i mortalitat per trastorns relacionades amb el tabaquisme.

Els programes indicats de prevenció del tabaquisme per a adolescents podrien incloure estratègies de reducció de riscos orientades a disminuir el consum de cigarretes, ja que, si més no entre els adults, s'ha vist que el fet de permetre que algunes persones facin un ús controlat de tabac en el marc d'un programa de cessació no comporta una reducció de la taxa d'abstinència ni un menor interès per abandonar l'hàbit de fumar en la resta de participants.

Aquests programes preventius de reducció de l'ús de tabac plantegen, però, importants interrogants per a futurs treballs de recerca. Cal, en primer lloc, assegurar que aquestes intervencions no dissuadeixin altres adolescents fumadors d'abandonar el seu hàbit. També cal verificar si la reducció del consum es manté a llarg del temps i si es tradueix en beneficis sobre la salut.

Els programes indicats de prevenció del tabaquisme per a adolescents podrien incloure estratègies de reducció de riscos orientades a disminuir el consum de cigarretes.

BPD (al Bar, al Parc, a la Discoteca)

Material didàctic per a 3r i 4t d'ESO realitzat pels Ajuntaments de Paret del Vallès i Santa Coloma de Gramenet, amb el suport del Rotary Club, Asaupam i la Diputació de Barcelona. Proposa tres conjunts d'activitats independents que permeten intervenir sobre tres drogues des dels espais més emblemàtics per al seu consum per part del joves: el bar (alcohol), el parc (cannabis) i la discoteca (pastilles tipus èxtasi).

Inclou tres fitxes per als alumnes amb 8 activitats cadascuna. L'anvers de cada fitxa és *més suau* –pensat per als joves *més tranquils*– i treballa aspectes relacionats amb cada espai. El revers –adreçat als joves que estan propers a la substància– intervé directament sobre cada droga i potencia la reducció de riscos i danys.

Un quadern de vint pàgines per al professorat, orienta en l'ús del material i informa sobre què, on, com i de quina manera els joves prenen aquestes drogues. A més, contempla els dubtes i les resistències que els professors/es poden tenir a l'hora de fer prevenció i aporta idees per sortir de situacions incòmodes a l'aula.

Més informació: Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. EPD. Tel. 934 624 000

Fum? Informació sobre el tabac per a pares i mares

Llibret de 16 pàgines adreçat als pares i mares amb l'objectiu d'aportar-los informació que els ajudi a exercir una acció preventiva envers el consum de tabac per part dels seus fills. Elaborat per l'associació PDS, s'emmarca dins les actuacions de la iniciativa "No fumar té premi" del programa de prevenció de drogodependències de l'Ajuntament de Canovelles.

Els seus continguts tracten sobre la importància del tabac com a substància addictiva, les pautes educatives dels pares (siguin o no fumadors) que limiten el risc que els fills comencin a fumar, la legislació relativa a la venda, consum i publicitat del tabac, etc. Aquesta informació s'acompanya de dades relatives a Canovelles i de frases que conviden a la reflexió. És un material que, alhora d'aportar informació, intenta promoure un cert activisme anti-tabac (que no anti-fumadors) i una presa de consciència crítica envers els mecanismes emprats per la indústria del tabac per incorporar nous joves com a clients dels seus productes, malgrat les restriccions legals.

Més informació: Ajuntament de Canovelles. Tel. 938 618 983

Tu hígado y las hepatitis (el A, B, C)

Material d'informació sobre l'hepatitis adreçat als consumidors de drogues (per via parenteral i per altres vies) elaborat per l'associació Aupa'm amb el suport de la Direcció General de Drogodependències i Sida, consistent en una mena de còmic de vuit pàgines imprès a quatre tintes.

Els seus continguts, presentats en castellà, tracten, amb un llenguatge i una estètica propers als dels consumidors de drogues als quals s'adreça, dels principals aspectes que cal tenir en compte per evitar els contagis i per al seguiment del tractament de les hepatitis. Inclou un glossari de termes mèdics relacionats amb les hepatitis, i diferents apartats amb informació sobre les funcions del fetge, el concepte d'hepatitis, les diferències entre unes i altres classes d'hepatitis, les vies de transmissió, els efectes del consum de drogues sobre el fetge (sa i malalt), com reduir el risc de contagi (al consumir drogues i en la relació amb persones infectades), com saber si s'està infectat, les vacunes, el tractament de les hepatitis, les relacions entre hepatitis i VIH, etc.

Més informació: Direcció General de Drogodependències i Sida. Tel. 932 272 900

Intervenir amb joves que -ara- no prenen drogues

Hi ha la creença que els joves que no usen drogues és perquè han pres aquesta decisió d'una manera madura i conscient. Això, però, no té perquè ser així; hi ha altres realitats que poden fer que no les usin, com ara:

- No en poden prendre per limitacions físiques o psíquiques (epilèpsia, hepatitis, etc.).
- Tenen por del desconegut, de la seva reacció davant els seus efectes, etc.
- No disposen dels diners necessaris.
- No han trobat l'ocasió o l'oportunitat, no saben com aconseguir-les o com fer-les servir.
- Per edat, o per moment evolutiu, l'ús de drogues està encara fora del seu àmbit d'interessos.

Les actuacions que magnifiquen els efectes indesitjables de les drogues –o que se'ls inventen– potser siguin eficaces per als joves que es troben lluny de les drogues. Però no per als que les tindran a l'abast i podran contrastar la informació distorsionada amb la realitat.

Als no consumidors, les idees del tipus "Puc experimentar el mateix sense drogar-me" o "Si fumo porros al·lucinaré", potser els protegeixin durant un temps. Però el castell de sorra pot caure si –pel motiu que sigui– comencen a usar drogues.

Si això passa, és fàcil que ho facin sense autorregulació o prudència, atès que l'abstinència estava construïda a base d'exageracions o pseudoveritats. Treballar amb joves no consumidors/es, però que potencialment poden posar un peu a l'altra banda, ha de contemplar:

- Donar informació objectiva sobre les drogues (efectes desitjats i no desitjats, riscos, etc.)
- Ajudar a construir l'abstinència des d'arguments reals: "No prenc drogues malgrat que sé que m'ho podria passar millor", o "Em conec i sé que no m'aturaria", etc.
- Donar a conèixer les situacions que afavoreixen l'inici o la intensificació del consum: anar amb un grup on les drogues són un factor de cohesió, passar una mala època, etc.
- Fer entendre que la seva decisió és tan respectable com la dels que en prenen una altra, i ajudar a que seleccionin amb quins consums accepten conviure i amb quins no (ex.: ser-hi si fumen porros o beuen alcohol, però no quan van de *pastilles*).
- Ajudar a que tinguin diferents actituds de protecció en funció de la perillositat de les diferents substàncies (ex.: la curiositat per *l'speed* és menys preocupant que per la cocaïna).

Carles Sedó. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet.
Equip de Prevenció de Drogodependències.

L'opinió

Joan Ramon Villalbí *Joan Ramon Villalbí és metge i té una àmplia trajectòria professional en l'àmbit de la salut pública. Ha treballat en la recerca de factors de risc i en el disseny i avaluació de programes preventius. Actualment dirigeix la Divisió d'Estratègia i Sistemes d'Informació de l'Agència de Salut Pública de Barcelona. Destacat activista del moviment de prevenció i control del tabaquisme, ha estat president el Comité Nacional de Prevenció del Tabaquisme, i actualment n'és secretari. En aquestes línies ens ofereix la seva visió sobre la manera de complementar les polítiques de control de l'oferta i de control de la demanda en relació al tabaquisme.*

Malgrat estar socialment molt substància addictiva que causa més morts prematures és el tabac. Els darrers anys hem fet alguns progressos, i la proporció de fumadors ha disminuït en la població general i d'una manera molt destacada entre els homes. Malgrat això, el tabaquisme segueix sent un problema massa freqüent. Probablement, per avançar més ens cal abordar aquest problema amb mesures més estructurals, que modifiquin la seva acceptació social.

Algunes de les mesures que caldria adoptar tenen una gran importància des del punt de vista local. Per exemple: eradicar la publicitat del tabac –parcialment regulada a Catalunya– o ampliar els espais lliu-

res de fum, són mesures amb un impacte preventiu molt important. A més, moltes d'aquestes mesures depenen, en bona part, de la gestió local, com ara fer

(...) la immensa majoria social favorable a l'aire net necessita un recolzament actiu. Com passa en tants altres temes, una visió global combinada amb l'acció local són la clau pel canvi.

complir les normes vigents sobre el tabac als centres educatius, sanitaris i de l'administració o col·laborar amb accions d'informació a la població o d'ajuda als

fumadors. Actualment podem observar clarament diferències entre els llocs on aquest tema es treballa d'una manera sistemàtica i els llocs on ningú no fa res.

Alhora, però, cal mantenir una perspectiva global, donant suport als esforços per ampliar les regulacions existents i per incrementar el cost del tabac mitjançant els impostos, per tal de disminuir el seu consum. Els interessos econòmics de la indústria tabaquera, però, la porten constantment a provar de forçar les regulacions. En front d'això, la immensa majoria social favorable a l'aire net necessita un recolzament actiu. Com passa en tants altres temes, una visió global combinada amb l'acció local són la clau pel canvi.

Drogues? Educar per prevenir!

Drogues? Educar per prevenir! és una proposta educativa que amb el subtítol d' *Idees per reflexionar sobre la manera d'educar els fills i evitar que tinguin problemes amb les drogues*, s'adreça als pares i mares que tenen fills d'edats compreses entre els sis i els catorze anys, amb un doble objectiu: a) propiciar una anàlisi crítica al voltant de les pautes educatives que entren amb els fills, i b) estimular el seu interès per participar en altres activitats que permeten aprofundir en aquestes qüestions.

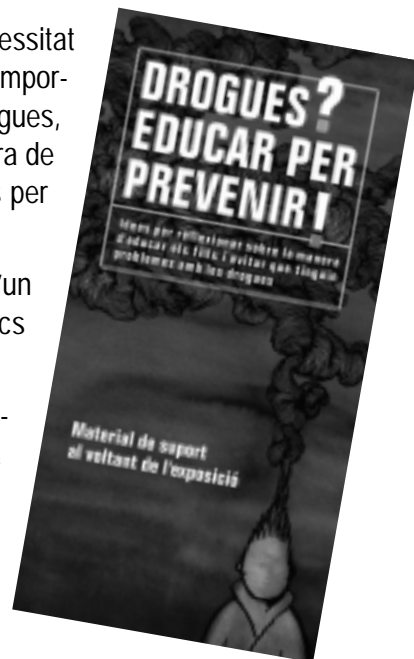
Dissenyada i elaborada per PDS · Promoció i Desenvolupament Social, amb el suport de l'ICASS, consisteix en una exposició de 12 plafons de 70 x 100 cm., que s'acompanya d'un llibret de vuit pàgines amb orientacions per organitzar activitats complementàries relacionades amb l'educació dels fills i la prevenció del consum de drogues. Aquests materials estan a disposició de les entitats que ho sol·licitin, prèvia signatura d'un conveni de préstec.

Els plafons de l'exposició tracten aspectes educatius de caire inespecífic, com ara la necessitat de mantenir un equilibri entre les funcions de suport i de control en l'educació dels fills o la importància d'una bona comunicació familiar, i també altres amb una relació directa amb les drogues, com ara la necessitat que a la família hi hagi normes sobre el consum de drogues o la manera de parlar d'aquests temes amb els fills. A més, l'últim plafó busca estimular l'interès dels pares per aprofundir en aquestes qüestions participant en programes de prevenció familiar.

Destaca el tractament gràfic dels plafons, a base de dibuixos pensats per atreure l'interès d'un públic adult, els quals, al marge de les seves qualitats artístiques i dels seus valors estètics –sempre opinables–, conviden sense cap mena de dubte a la reflexió.

La guia de suport aporta als pares que formen part de grups organitzats (com ara una associació de pares d'alumnes) orientacions per promoure i organitzar, d'una manera autogestionada o bé amb suport extern, tres possibles activitats complementàries a la visita a l'exposició: una xerrada, un debat i un taller de resolució de situacions conflictives. A més, informa sobre alguns programes per treballar amb grups de pares i mares la millora de les habilitats educatives que contribueixen a evitar l'abús de drogues per part dels fills.

Més informació: PDS · Promoció i Desenvolupament Social. Telèfon: 934 307 170

Navegant

Cochrane Library Plus (en castellà)

Una de les fonts més prestigioses per accedir als resultats de la revisió sistemàtica de la literatura sobre intervencions en l'àmbit de la salut és la biblioteca Cochrane, que inclou una col·lecció actualitzada de bases de dades sobre medicina basada en l'evidència, inclosa la Base de Dades Cochrane de Revisions sistemàtiques.

L'accés als resums d'aquestes revisions sistemàtiques és gratuït, però la consulta dels textos complets requeria fins fa poc temps accedir-hi a través d'una biblioteca subscripta a les bases de dades, o el pagament corresponent. Actualment, gràcies a una iniciativa del Ministerio de Sanidad y Consumo, es pot consultar gratuïtament la biblioteca Cochrane a través del portal Cochrane Library Plus en castellà a: <http://www.update-software.com/clibplus/clibplus.htm>.

Una altra manera d'arrabar-hi és a través del portal del Centre Cochrane Iberoamericà, ubicat a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona, anant a: <http://www.cochrane.es/Catala>. Des d'aquest portal s'accedeix al de la Cochrane Library Plus en castellà fent clic sobre el seu logo. Un cop dins cal escollir una opció d'accés: amb nom d'usuari i contrasenya o sense (la segona opció té limitat l'ús de determinades funcions). El portal de la Cochrane Library Plus en castellà conté una barra de navegació amb diferents botons. Si cliqueu al botó "temes" tindreu accés a una secció específica sobre alcohol i drogues.

Adreces del web:

<http://www.update-software.com/clibplus/clibplus.htm> - <http://www.cochrane.es/Catala>

Material sobre cannabis a dues comarques gironines. El Consell Comarcal de l'Alt Empordà i el Consorci de Benestar Social de la Garrotxa han editat conjuntament un tríptic de sensibilització sobre el cannabis. Amb el lema "Porros. Tu què hi dius?... Controles?" aquest material confronta varis dels tòpics habituals sobre aquesta substància amb argumentacions que els posen en qüestió. Més informació als telèfons 972 677 050 i 972 266 644.

Per pensar la reducció de danys. *La cultura de las drogas en la sociedad del riesgo*, publicat recentment pel Grup Igia, és la versió castellana *Psychoactive drugs & Harm reduction: From faith to science*, un llibre editat a Londres l'any 1994 fruit de l'adaptació de les ponències presentades a la 3ª Conferència Internacional de Reducció de Danys associats al Consum de Drogues que es va celebrar a Melbourne l'any 1992. Es pot baixar de <http://www.mir.es/pnd>

Pla marc i Conveni de cooperació al Baix Montseny. El Tritó del Baix Montseny, nom que identifica el pla integral sobre consums problemàtics de drogues i altres comportaments de risc subscrit per dotze municipis d'aquesta àrea geogràfica, ha editat un llibret de 24 pàgines que recull el pla marc i el conveni de cooperació per al període 2004-2008. Es pot sol·licitar al telèfon: 938 670 907.

El cannabis, és ara més potent que abans? L'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies ha dut a terme un estudi per mirar de respondre a les inquietuds derivades de la possibilitat que el cannabis que es consumeix avui a Europa sigui més potent que en altres temps, i pugui comportar més riscos per a la salut dels consumidors. L'informe, de 72 pàgines (en anglès) es pot baixar de <http://www.emcdda.eu.int> (secció Publicacions, apartat *Insights*).

"Febre del divendres nit" a Europa i Amèrica Llatina. Dins les activitats d'un projecte liderat pel Consell Comarcal de l'Alt Empordà, que forma part del programa URB-AL de la Comissió Europea, recentment s'han adaptat i traduït al castellà, portuguès i italià els materials d'aquest programa, que ja s'està aplicant amb notòria acceptació a diferents indrets d'Argentina, Brasil, Colòmbia, Espanya, Itàlia i l'Uruguai. Més informació a <http://www.urbaldro.net>

Des del Departament de Benestar i Família

El Programa de Formació per al personal del Sistema Català de Serveis Socials té com a objectius millorar la qualitat de l'atenció que presten els serveis socials i afavorir el desenvolupament professional de les persones que en formen part a nivell de la Generalitat, dels consells comarcals, dels ajuntaments i de les entitats d'iniciativa privada. Les seves activitats s'emmarquen tant en l'àmbit dels serveis d'atenció primària com especialitzada, i s'adrecen a àrees d'actuació com ara l'atenció a les persones grans, la promoció del benestar de la família, l'atenció a la infància i l'adolescència, etc.

Enguany s'han programat més d'un centenar de cursos gratuïts sobre temàtiques diverses, com ara, en relació a les drogues: un sobre l'atenció a consumidors en l'àmbit residencial per a persones amb discapacitat física, o un altre orientat a analitzar i reconduir les relacions que es configuren en els centres residencials d'atenció a drogodependents, dins del propi equip, i entre aquest i els usuaris. A Internet (www.gencat.net/benestar/programaformacio) s'ofereix informació sobre les activitats del programa. A més, us podeu adreçar al Gabinet d'Estudis i Planificació per ampliar la informació o suggerir noves accions formatives adequades a les vostres necessitats.

Programa de formació 2004
per al personal del Sistema
català de serveis socials

Més informació: Gabinet d'Estudis i Planificació. Telèfon: 934 831 000, extensió 1581. C/e: gabinetstudis.benestar@gencat.net

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Antoni Duran i Jaume Llariba

Disseny: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Provença, 79 baixos 3a. 08029 Barcelona

Tel: 93 430 71 70 · Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org · Web: <http://www.pdsweb.org>